

Gregor Anikó

Nyílt titkok – a nők elleni otthoni erőszak észlelése és az ezzel kapcsolatos vélemények a magyarországi lakosság körében

Bevezetés

Nem merészség azt állítani, hogy az utóbbi években a nők elleni erőszak témája kiemelt közfigyelmet kapott a korábbi évekhez, évtizedekhez képest. Hírességek beszéltek nyíltan az őket ért különféle típusú erőszakról, élénk médiafigyelem kísért hírességeket érintő büntetőpereket, 2012 őszén és 2013 tavaszán pedig parlamenti képviselők nyilatkozatai, illetve bántalmazói ügyei váltottak ki fokozott médiafigyelmet és közérdeklődést. Míg 15–20 éve még azért kellett különböző nőjogi civil szervezeteknek és aktivistáknak küzdeni, hogy egyáltalán nyilvánosan lehessen beszélni a nők otthoni bántalmazásáról, addig mára már úgy tűnik, hogy a nyilvános diskurzusok gyakoriságát illetően valamelyest megváltozott a helyzet. Mivel fontos azt észben tartanunk, hogy a gyakoribbnak tűnő híradások nem jelentik automatikusan a jelenségről való beszédmód megváltozását, felmerül a kérdés, hogy vajon a hazai közvélemény miként vélekedik általánosságban azokról az esetekről, melyek során nők otthon szenvednek el valamilyen bántalmazást. Árulkodó, hogy a fent említett esetek civil tiltakozó megmozdulásokat, spontán önszerveződő csoportokat is eredményeztek, azonban fontos föltenni a kérdést, hogy vajon hogyan is nézett ki az a közvélekedés, amely ezeket az eseteket övezte, és amelyekbe ezek a reakciók ágyazódtak. Többek között erre a kérdésre próbálunk meg most választ kapni.

Ebben a tanulmányban arra teszünk kísérletet, hogy kvantitatív szociológiai módszerekkel megvizsgáljuk, miként vélekedett 2010-ben a 15 év feletti magyarországi lakosság a nők elleni otthoni erőszakról. Ahogyan azt Tóth Olga egy nem régen megjelent tanulmányában hangsúlyozza, „a párkapcsolati erőszak kutatása Magyarországon eléggé elhanyagolt

terület” (Tóth 2012). Ezt a megfigyelését kiegészíthetjük azzal, hogy a nők elleni párkapcsolati erőszakkal kapcsolatos közvélekedések kutatása még ennél is kevésbé kutatott, hiszen a korábbi kutatások fókuszában – könnyen érthető módon – a sértettek potenciális számának megbecsülése és az ezzel kapcsolatos módszertani ismeretek, az erőszak természetének módja vagy valamilyen speciális sértetti kör helyzetének bemutatása állt (lásd Morvai 1998; Tóth 1999, 2003, 2012; Galántai 2011).

A jelen tanulmány alapját képező kutatás célja viszont nem a sértetti kör és nem az érinthettség vizsgálata volt elsősorban, hanem az, hogy arról kapjunk képet, miképp vélekednek, milyen véleményeket osztanak a magyarok a nők elleni otthoni erőszakra. Ahogyan arra Enrique Garcia és Juan Herrero tanulmányukban rámutatnak, a vélekedések vizsgálata kiemelten fontos, hiszen a nők elleni erőszakot vagy annak valamely formáját elfogadó környezet az erőszaktevők viselkedését képes legitimálni (2006: 123), és ez befolyásolhatja azoknak a törekvéseknek a sikerességét vagy éppen sikertelenségét, illetve egyáltalán a létét, amelyek szigorúbb törvényi fellépést szorgalmaznak. A téma vizsgálata azért is fontos, mert bár a szakemberek szerint a magyar társadalmat (úgy a közvéleményt, mint a döntéshozókat) mély patriarchális értékrend és a nemek közötti egyenlőtlenségek problémájára való szinte teljes érzéketlenség jellemzi (Tóth 2012), az eredmények alapján úgy tűnik, hogy ez a vélekedés felülvizsgálatra, vagy legalábbis árnyalásra szorul. A leíró jellegű, ismeretterjesztő elemzésnek emellett az is a célja, hogy segítse azokat a civil szervezeteket, alapítványokat, policy irányelveket megfogalmazó szakembereket, politikusokat, akik számára a nők elleni erőszak visszaszorításáért, megszüntetéséért folytatott küzdelemben különösen hasznos, ha tudják, milyen jellegű hiedelmek uralják a közvéleményt, milyen jellegű attitűdöket osztanak az emberek a témában.

A tanulmány alapjául szolgáló magyarországi adatok a 2010. február és március során lefolytatott 73.2 számú Special Eurobarometer-kutatásból¹ származnak.² Az Eurobarometer-vizsgálat az Európai Unió tagállamaiban rendszeres időközönként lefolytatott kérdőíves módszerrel történő, több évtizede zajló rendszeres közvélemény-kutatás. Az egyes Eurobarometer-adatfelvételekről és azok eredményeiről részletes összefoglaló jelentések jelennek meg. Ezek globális trendek felvázolására és az Európai Unió tagállamai közti nemzetközi összehasonlítások elvégzésre alkalmasak ugyan, de arra már kevésbé, hogy az egyes tagállamokon belüli viszonyok iránt mélyebben érdeklődő olvasó számára specifikus, információkban gazdagabb képet szolgáltatassanak.³ Ezzel a tanulmánnyal a fentebb említettekhez illeszkedve az is a célunk, hogy egy mélyebb és komplexebb elemzését adjuk az említett Eurobarometer-kutatás magyarországi adatainak.

Az Európai Unió 2010-ben nem első ízben foglalkozott a nők elleni otthoni erőszak lakossági megítélésével. 1999-ben a 2010-es kutatáshoz hasonló tematikájú kérdésekben mér-

---

1 European Commission, Brussels: Eurobarometer 73.2, February–March 2010. TNS OPINION & SOCIAL, Brussels [Producer]; GESIS Cologne [Publisher]: ZA5232, dataset version 2.0.0. (Az adatbázis ingyenesen hozzáférhető egy előzetes regisztrációt követően a GESIS honlapján keresztül.)

2 Az említett kutatás során a válaszadóknak a nők elleni otthoni erőszak témája mellett fogyasztói öntudatról, a különböző humanitárius segélyekről és a mentális egészségi állapotokra vonatkozó kérdésekre kellett válaszolniuk, ebből is látszik, hogy egy klasszikus értelemben vett omnibusz kérdőívről van szó.

3 A tanulmány alapjául szolgáló kutatás nemzetközi összefoglaló tanulmánya (Special Eurobarometer 344.: Domestic Violence against Women – Report, TNS Opinion Social, Brussels) megtalálható a következő weboldalon: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_344_en.pdf. (Az utolsó megtekintés időpontja: 2013. december 23.)

ték fel azt, hogy miként is alakulnak a jelenséggel kapcsolatos attitűdök az egyes tagállamokban. Az 1999-es kutatásban Magyarország még nem vett részt, így összehasonlításokat nem tudunk tenni. Azt azonban különböző elemzések igazolják, hogy az Európai Unió nemek közötti egyenlőség politikájában a nők elleni erőszaknak (történjék az otthon vagy akár a munkahelyen), illetve az ellene folytatott harcnak egyre nagyobb szerep jut. Ahogy Krizsán Andrea és szerzőtársai megállapítják, „a családon belüli erőszak, mint policy ügy, feminista törekvésből közügyggyé vált” (Krizsán et al. 2007: 131). Több kutató elemzéséből is kiderül, hogy a kilencvenes évek közepe óta jelentős átalakuláson ment keresztül a nők elleni erőszak EU-n és tagállamain belüli tárgyalása, amelynek következtében a téma emberi jogi, igazságszolgáltatási és közegészségügyi keretbe helyeződik inkább, semmint nemek közötti egyenlőségibe (Krizsán et al. 2007; Ferree 2008).

A tanulmány első felében a nők elleni erőszakkal kapcsolatos főbb fogalmakat tisztázzuk, majd bemutatjuk a korábbi kutatási eredményeket, illetve – a meglévő statisztikák és törvényi szabályozás ismertetésén keresztül – a közvélekedések kontextusául szolgáló társadalmi környezetet. Ezt követően látunk neki az eredmények bemutatásának, és összefoglaljuk a látott összefüggéseket.

Társadalmi nemek és erőszak: a definíciók és elnevezések sokszínűsége

Kevés olyan fogalom létezik manapság, melynek precíz megnevezése olyan komoly fejtörést okoz a kutatók számára, mint a nők elleni párkapcsolati erőszak. A „családon belüli erőszak” (*family violence*) fogalma jellemzően olyan erőszakos esetekre vonatkozik, amelyek során az elkövető és az áldozat között valamilyen rokoni vagy családi kapcsolat áll fenn (Tierney 1991). Egy másik, sűrűbben használt angol elnevezés a 'domestic violence' ('otthoni erőszak'), amely elnevezésében az erőszak elkövetésének helyszínére is utal, és bár explicit módon nem utal rá, de ez az a kifejezés, amelyet jellemzően az együtt élő felnőtt párok közötti erőszak megnevezésére használnak. A hazai kriminológiai szakirodalom szintén érzékeli a probléma többretegűségét, és ezért jellemzően szűkebb (csak a partnerkapcsolatokon belüli bántalmazásokat sorolja ide), tágabb (a közös háztartásban élő vagy rokonok közötti, esetleg intézményi közösségben élők közötti bántalmazásokat is idesorolva), valamint középutas (csak a családban előforduló bántalmazások tartoznak ide) megközelítésekről beszél (Virág 2006: 380–381). A definiálás már ezen a középszinten is nehézkes, mert felmerül az a kérdés, hogy milyen jellegű kapcsolat számít családinak (Somlai 2004). Beletartozik-e a családon belüli erőszak témakörébe, és vajon melyik értelmezési keretbe az, amikor tizen- vagy huszonevesek között alakul ki partnerkapcsolat, és ebben a kapcsolatban jelenik meg a bántalmazás?

A 'domestic violence' elnevezéssel szemben többen azonban komoly kritikákat is megfogalmaztak. Ezek közül az egyik azt emeli ki, hogy gyakran nem él vagy élt együtt a bántalmazó és a bántalmazott (Hattery 2009: 12), valamint azt is elfedi ez a megnevezés, hogy gyakran a kapcsolat megszakadása után is folytatódik a bántalmazás (Mullender 1996: 8). A szakirodalomban az is kritikaként fogalmazódik meg, hogy a 'domestic violence' elnevezésben továbbra sem látható egyértelmű utalás arra, hogy a felek közötti kapcsolat nem egyszerűen rokoni vagy családi, hanem párkapcsolati (Hattery 2009: 12).

Ezek a nehézségek vezettek a fenti megnevezések megváltoztatásához, pontosításához, amelynek megfelelően ma már igen sok kutatás a jelenlegi (vagy egykori) párkapcsolatban

lévők közti erőszakról beszél (*intimate partner violence*). Ahogyan azonban arra Reed és munkatársai rámutatnak, az ilyen fogalmaknak a használata az elkövető és az áldozat nemére vonatkozó pontosítás nélkül ahhoz vezet, hogy elvész az utalás azokra a nemek közötti egyenlőtlenségi viszonyokra, melyek speciálissá teszik ezeket a cselekményeket (Reed et al. 2010), de ezt sokan szintén kezelik, méghozzá úgy, hogy hozzáteszik: nők elleni párkapcsolati erőszakról beszélnek. Mások viszont pont azért tartják alkalmasnak a párkapcsolatban lévő közti erőszak megnevezést, mert ezzel a mind ez ideig kevésbé tárgyalt LMBTQIA-emberek közötti bántalmazás vizsgálatában is használható (Ristock 2011).

Magyarországon a rendszerváltást követően a közbeszédben és a szakmai közegben is leginkább a családon belüli erőszak kifejezéssel utaltak az otthon, közeli hozzátartozók közötti erőszakos cselekményekre, azon belül is jellemzően a gyerekek sérelmére elkövetett bántalmazásokra. Később, a kilencvenes évek végén megjelenő fontos szakmai munkák (Morvai 1998; Tóth 1999) és az akkor már jó pár éve a témában tevékenykedő civil szervezetek (pl. NANE) irányították rá a figyelmet arra, hogy a női partnerek ellen irányuló családon belüli bántalmazások egy teljesen más típusát jelentik meg a családon belül előforduló erőszakos eseteknek, és ezt a megnevezésben is igyekeztek kifejezni.

Azt is fontos megemlíteni, hogy a nők elleni otthoni erőszak jelensége a tágabb értelemben vett úgynevezett nemi alapú erőszak (*gender-based violence*), valamint a nők elleni erőszak (*violence against women*) nagyobb témakörébe is beletartozik. Az ENSZ 1993-as nyilatkozatának⁴ „nők elleni erőszak” meghatározásából⁵ idézzük azt a részletet, amely kifejezi, hogy a nők elleni otthoni, családon belüli erőszak része a nők elleni erőszak fogalmának: „Beleértendő, de nem korlátozandó a testi, szexuális és lelki erőszakra, melyet az áldozat a családon belül szenved el, ide értve a bántalmazást, a lánygyermekkel való szexuális visszaélést, hozományhoz kapcsolódó erőszakot, a házasságon belüli nemi erőszakot, a női nemi szerv csonkítását vagy egyéb ún. hagyományos káros szokást, a nem partner általi erőszakot, valamint az erőszakhoz kapcsolódó kizsákmányolást.”⁶

Az, hogy milyen kifejezést alkalmazunk egy kérdőívben akkor, amikor a nők elleni otthoni erőszak (*domestic violence against women*) egyes eseteit próbáljuk meg mérni, nagyon fontos, különösen akkor, ha a magyar közbeszédben egy másik, a jelenséget más típusú bántalmazásokkal egybeemosó terminus, az említett 'a családon belüli erőszak' elnevezés a gyakoribb. A kérdőívben ezt a szerkesztők úgy kezelték, hogy kiemelték: a nők ellen elkövetett otthoni erőszakkal kapcsolatban teszik fel a kérdéseiket. Ezáltal lokalizálták a kérdezettek fejében azt a teret, ahol a megkérdezetteknek a nők elleni erőszakot el kellett képzelniük, és amelyre vonatkozóan a válaszaikat meg kellett adniuk, továbbá hangsúlyozták, hogy kifejezetten a nők ellen elkövetett erőszakra kell a válaszadóknak gondolniuk, és nem olyan családon belüli bántalmazásra, amikor a bántalmazó az egyik szülő, a bántalmazott pedig a gyerek.

4 Az ENSZ-en belül 2010 óta a UN WOMEN alszervezet foglalkozik a nemek közötti egyenlőség és a nők helyzetének javítása témájával. A UN WOMEN – melynek magyarországi tagszervezete is működik – az egykori UNIFEM fejlesztési alap és három másik hasonló alap integrációjának eredményeképpen jött létre. Az ENSZ-en belül a UN WOMEN foglalkozik kiemelten a nők elleni erőszak kérdéskörével.

5 Az ENSZ közgyűlése által 1993-ban elfogadott Nők Elleni Erőszak Felszámolásáról szóló Nyilatkozat angol nyelvű szövege elérhető az alábbi linken: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>. (Az utolsó megtekintés ideje: 2013. december 19.)

6 A magyar fordítás forrása: Nők joga weboldal <http://www.nokjoga.hu/book/export/html/18>. (Az utolsó megtekintés ideje: 2014. január 22.)

A fogalmak definiálása során másik fontos feladat az erőszak fogalmának meghatározása. Mary R. Jackman nyomán erőszak alatt minden olyan „fizikai, verbális vagy írott cselekvést értünk, amely testi, pszichológiai, társas vagy anyagi természetű sérülést okoz vagy ezzel fenyeget” (Jackman 2006: 277). Ebben az értelemben tehát az erőszak nem korlátozódik csupán fizikai erőszakra, hanem egyéb formákat is felvehet, ezeknek számtalan példáját mutatja be részletesen Morvai (1998). A kriminológiai szakirodalom a családon belüli erőszak esetében a bántalmazás jellege szerint különíti el egymástól a fizikai erőszakot, az elhanyagolást (ezt leginkább gyermekek esetében lehet értelmezni), a lelki bántalmazást, a szexuális erőszakot, valamint a gazdasági vagy társas visszaélést (Virág 2006: 381–382). Ezek a definíciók összhangban állnak az elemzés alapjául szolgáló kvantitatív közvélemény-kutatásban használt fogalommal, ahol – ahogyan azt majd a későbbiekben látni fogjuk – a fizikai és szexuális erőszak mellett a lelki terrort, a szabadságkorlátozást és az ezekkel való fenyegetést is a nők elleni erőszak egyes formái között tartották számon a kérdőív készítői. Fontos megemlíteni, hogy a nők elleni otthoni erőszak a szakirodalom szerint olyan formákat is felvehet, amelyeket a köznyelv nem sorol bele ebbe a kategóriába. Jó példa erre az, amikor egy párkapcsolatban a férfi megtiltja a nőnek, hogy az a fogamzásgátlás bármilyen eszközét is használja (Morvai 1998; Thiel de Bocanegra et al. 2010). Ez tulajdonképpen a szabadságkorlátozás tágabb, nem fizikai értelemben való felfogásához kapcsolódik.

A nők elleni erőszakkal kapcsolatos véleményeket befolyásoló tényezők – korábbi kutatások

A nők elleni erőszakkal kapcsolatos hazai vélekedésekről igen kevés korábbi kutatási áll a rendelkezésünkre. Azt már Tóth Olga 1999-es, csak női alanyokat kérdező kutatásából látni lehetett, hogy a megkérdezettek jelentős többségükben büntetendő dolognak tartották, ha valaki megveri (közel 90 százalékban), vagy ha valaki szexuális együttlétre kényszeríti a feleségét (77 százalék). Tóth eredményei szerint a vélekedéseket jellemző módon befolyásolta az iskolai végzettség, a szexuális erőszak megítélését továbbá az életkor, a gazdasági (in)aktivitás, a kistelephelyen élés és a vallásosság. Fontos megjegyezni, hogy a válaszadók többsége úgy vélte, nem túl gyakran, vagy kifejezetten ritkán fordul elő fizikai, illetve szexuális erőszak a nőkkel szemben.

A már korábban említett 1999-es EU-s országokra kiterjedő kutatás eredményei szerint a nők több áldozatot és több elkövetőt ismertek, gyakoribbnak látták a nők elleni erőszakot, súlyosabbnak ítélték meg, és kevésbé fogadták el, mint a férfiak, akik viszont gyakrabban tartották a nők provokatívabb viselkedését az erőszak okának (Gracia és Herrero 2006: 126). A férfiak vélekedését befolyásolta az áldozat, illetve az elkövető ismerete is: az áldozat ismerete csökkentette, az elkövető ismerete viszont emelte a nők elleni erőszak elfogadását (uo. 127). További fontos eredmény, hogy az áldozathibáztatás mindkét nem esetében a megkérdezettek több mint felére volt jellemző (uo. 126). Más kutatás viszont, amely csak egyetemistákat vizsgált, arra jutott, hogy a fiúk nagyobb valószínűséggel mutatnak áldozathibáztató magatartást, mint a lányok (Bryant és Spencer 2003).

A nők elleni erőszakkal kapcsolatos vélekedések tulajdonképpen a nemek közötti egyenlőséggel kapcsolatos attitűdök körébe ágyazódva, azzal összefüggésben is alakulnak: a nemek közti egyenlőtlenségeket jobban elfogadják a nők elleni erőszakkal kapcsolatosan is

megengedőbbek (Bhanot és Senn 2007). A nők elleni erőszakkal, valamint általánosabban a férfiuralommal kapcsolatos attitűdöknek nem csupán az esetek megítélésére van hatása. A kutatások szerint azok a nők, akik elfogadják a férfiak nők feletti kontrollját, illetve magukévá teszik ezeket a vélekedéseket, nagyobb arányban tartják elfogadhatónak az érzelmi és fizikai bántalmazást, és gyakrabban is fordulnak elő velük ilyen esetek, vagyis gyakrabban válnak áldozattá (Faramarzi et al. 2005).

Pszichológiai kísérletek azt is kimutatták, hogy amikor konkrét eseteket kell megítélniük a kísérleti alanyoknak, akkor nem csupán a saját nemük és származásuk befolyásolja az esetek megítélését, hanem a megítélendő esetben szereplők tulajdonságai is (Locke és Richman 1999). A WHO szerint az egyéni és társas kapcsolati tényezők mellett a közösségi és társadalmi faktorok szerepe is jelentős a nők elleni partnerbántalmazásokban, amelyek között az erőszakhoz és a nemek közti egyenlőtlenségekhez fűződő társadalmi normák elfogadottságát említi (WHO 2012). A közvélekedések hatásának fontosságára Morvai is felhívja a figyelmet könyvében, hiszen, ahogy írja: „[s]emmi nem lehet olyan hatásos a jelenség visszaszorításában, mint az, ha *minél többen minél határozottabban ítélik el a családon belüli erőszakot*” (Morvai 1998: 268; kiemelés az eredetiben).

Törvényi keretek Magyarországon

Vajon mit közöl a törvényeken keresztül az állam arról, hogy miként kell az állampolgároknak a jelenséghez viszonyulniuk? Milyen cselekményeket és hogyan szankcionál (elviekben) az igazságszolgáltatás? A kérdés vizsgálata azért is fontos, hogy lássuk, hogyan definiálja újra a törvényhozás a szabályozások változtatásának egyes lépéseinél a privát és a nyilvános szféra közti határvonalat. Az első jelentős lépésnek az 1997-ben érvénybe lépő, a házastárs ellen elkövetett nemi erőszakot büntető törvényt nevezhetjük, korábban ugyanis a házasságban élő nők sérelmére a férjük által elkövetett nemi erőszak nem volt büntethető. A következő jelentősebb lépésre 2003-ig kellett várni, ekkor adja ki az Országos Rendőrfőkapitány a 13/2003 (III. 27.) számú intézkedését,⁷ melyben a családon belüli erőszakos esetek során intézkedő rendőrök számára fogalmazza meg intézkedési és bűnmegelőzési utasításait. Az utasítás 2007-ben immáron a 2006-ban elfogadott távoltartási rendelkezéssel mint lehetséges intézkedéssel kibővített verziójában került újra kiadásra (32/2007. (OT 26.) ORFK-utasítás),⁸ 2009-ben pedig a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló 2009. évi LXXII. törvény⁹ hatályba lépését követően történt egy újabb, frissített ORFK utasítás kiadása, immáron a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható ideiglenes megelőző távoltartás rendőrségi feladatainak végrehajtásáról (37/2009. [OT 22.] ORFK-utasítás).¹⁰

7 Az Országos Rendőrfőkapitány 13/2003. (III. 27.) ORFK-intézkedése a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására. Letöltés helye: www.nane.hu/eroszak/ORFK%20intezkedes.rtf. (Az utolsó megtekintés ideje: 2014. január 25.)

8 Az Országos Rendőrfőkapitány 32/2007. (OT 26.) ORFK-utasítása a családon belüli erőszak kezelésével és a kiskorúak védelmével kapcsolatos rendőri feladatok végrehajtására. Letöltés helye: <http://patent.org.hu/ORFK.int.pdf>. (Az utolsó megtekintés ideje: 2014. január 25.)

9 2009. évi LXXII. törvény a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról. Letöltés helye: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0900072.TV. (Az utolsó megtekintés időpontja: 2014. január 25.)

10 37/2009. (OT 22.) ORFK-utasítás a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható ideiglenes megelőző távoltartás rendőrségi feladatainak végrehajtásáról. Letöltés helye: http://www.police.hu/sites/default/files/37_2009.pdf. (Az utolsó megtekintés időpontja: 2014. január 25.)

Bár többen üdvözölték mind a 2006-os, mind a 2009-es távoltartásról szóló törvényi rendelkezéseket, a témával közel másfél évtizede foglalkozó civil szervezetek komoly kritikával illették azokat. Indoklásuk szerint a törvények életidegen helyzeteket feltételeznek, a szakmai szervezetek javaslatait figyelmen kívül hagyva születtek meg,¹¹ így a való életben bekövetkező eseteket vagy azoknak egy jelentős részét nem képesek hatékonyan kezelni.

A 2010-es kutatás idején tehát a tájékozottabb megkérdezettek azt tudhatták, hogy Magyarországon érvényben van egy törvény, amely kifejezetten a hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról rendelkezik, és ennek keretében igyekszik a párkapcsolati erőszakot kezelni. A törvények körüli viták és végül ezeknek az intézkedéseknek a meghozatala az állampolgárok felé egy olyan üzenettel bírhatott, ami immáron közügynek, és intézkedéseket fogyanatosító cselekményeknek tekinti ezeket az eseteket – legalábbis az írott törvények szintjén.

Zárszóként fontos megemlíteni, hogy 2013. július 1-je óta hatályos a Btk. 212/A. paragrafusa „kapcsolati erőszak” címmel, amely önálló tényállásként és bűncselekményként kezeli immáron a partnerbántalmazást, bár a szakmai civil szervezetek további sürgető ajánlásokat fogalmaztak meg a törvény javítása érdekében.¹²

Makrostatisztikai adatok és korábbi hazai kutatások a nők elleni otthoni erőszak témájában

Ha a számok nyelvén akarjuk vizsgálni, hogy mekkora méreteket ölt ma Magyarországon a családon belüli nők elleni erőszak, akkor mikroszinten kvantitatív kérdőíves vizsgálatok adataira, makroszinten pedig a rendőrség által kiadott statisztikákra támaszkodhatunk. Mindkét módszerrel szemben élhetünk komoly kritikákkal. A bűnügyi statisztikák a nagyon magas látencia miatt megbízhatatlanok, ráadásul az alkalmazott kategóriák nem fedik le a szociológiában és a kriminológiában alkalmazott fogalmakat, így szinte rekonstruálhatatlanok a típusok (Virág 2006: 383). A nők elleni otthoni erőszak kutatására a kérdőíves módszer pedig azért tűnik kevésbé alkalmasnak, mert egy igen szenzitív témát vizsgál egy merevebb, robusztus módszerrel. Fontos azonban kiemelni, hogy az eddigi magyarországi kutatások kapcsán is alkalmazásra kerültek olyan módszerek és kérdezéstechnikai megoldások, amelyek kvantitatív, és nagyon alaposan felkészített női kérdezőbiztossal történő kérdőíves vizsgálatok esetén is valószínűsíthetően magasabb válaszadási és bevallási arányt produkáltak (lásd Tóth 1999).

A látencia miatt kritikával kezelendő ENYÜBS-rendszer (Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészégi Bűnügyi Statisztika) 2011-es adatait összegző KSH-összefoglaló szerint a hozzátartozók sérelmére elkövetett erőszakos bűncselekmények 49,8 százalékában a sértett múltbeli vagy jelenlegi házastárs vagy élettárs volt (Németh 2012). A rendszerben regisztrálásra került párkapcsolati erőszakos esetek sértettjeinek 90,9 százalékát nők alkotják. S bár az idézett forrásban szereplő statisztikákból az is jól látszik, hogy az emberölési eseteknél a férfi sértettek aránya 35,4 százalék, vagyis magasabb, mint általában a párkapcsolati erőszakos

---

11 Lásd: Habeas Corpus Munkacsoport – NANE Egyesület: Sajtóközlemény a 2006. július elsején hatályba lépő távoltartásról szóló törvényi rendelkezésről (2006. július 1.) http://www.nane.hu/egyesulet/mediafigyelem/Tavoltartas_sajto_20060701_NANE_HCM.pdf; Patent Egyesület – Stop-Férfierőszak Projekt – NANE Egyesület: Újabb távoltartási törvény a bántalmazottak ellen (sajtóközlemény, 2009. június 24.).

12 NANE egyesület – Női Érdek – Patent Egyesület – MONA: Jó, de nem elég. Nőszervezetek közleménye a családon belüli erőszak hétfőn elfogadott új büntető tényállásáról (sajtóközlemény, 2013. június 5.).

esetek során, a szakirodalomból viszont kiderül, hogy ezeknek az eseteknek a jelentős részében korábban bántalmazott nők követik el a cselekményt (Morvai 1998).

A kérdőíves módszerrel felvett, és az érintettséget is vizsgáló kutatások elsőként az ezredforduló táján készültek. Ezekből az derül ki, hogy a magyarországi felnőtt nők 8 százaléka jelezte, hogy valaha az életében férje vagy partnere szexuális együttlétre kényszerítette, és 13 százalékuk felelt igennel arra a kérdésre, hogy előfordult-e valaha, hogy megverte a férje, élettársa vagy udvarlója. Ennél valamivel magasabb, 22 százalék volt azok aránya, akik arról számoltak be, hogy a partnerük vagy házastársuk kiabált velük, és erőszakkal, veréssel fenyegette meg őket (Tóth 1999). Egy másik kutatásban, melynek adatai kizárólag 22–26 év közöttiek mintáján kerültek felvételre, a válaszadók 10 százaléka mondta, hogy előfordult már az életében, hogy partnere, házastársa megütötte (Tóth 2003).

Ezeknél a kutatásoknál naprakészebb adatokat egyelőre nem találhatunk,¹³ azonban a közeljövőben várhatóan két olyan kutatás is lezárásra kerül, melyek a nők elleni otthoni erőszak áldozatainak, illetve túlélőinek becsült számáról adnak majd számot.¹⁴

A kutatásról

Az elemzés alapjául szolgáló Eurobarometer kvantitatív adatfelvétel magyarországi lebonyolítására 2010. február 26. és március 14. között került sor. Összesen 1040 főt kérdeztek meg. A mintavétel többlépcsős véletlen mintavételi eljárás volt, a kiválasztott településeken pedig véletlen sétás módszert alkalmazva jutottak el a kérdezőbiztosok a háztartásokhoz, ahol a kutatás időpontjához legközelebb eső születésnapkal rendelkező, 15 éves vagy idősebb háztartástanon történt meg a kérdőív lekérdezése.¹⁵

Eredmények

A nők elleni otthoni erőszak ismerete

A válaszadóknak különböző lehetséges források közül kellett kiválasztaniuk, hogy hol hallottak már a nők elleni otthoni erőszakra. Két nagyobb csoportba sorolhatjuk ezeket a forrásokat. Az egyik csoport személyes kapcsolatokon keresztül, mikroközösségeken belüli információforrásokat foglal magában (a barátaitól, családi körben, az iskolában, a munkahelyén), a másik csoport pedig a főbb médiacsatornákat tartalmazza (televízióból, magazi-

---

13 2012-ben került kiadásra az EIGE gondozásában a Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States: Violence against Women – Victim Support című kiadvány, melyben az EU-tagállamok közül Magyarország mellett Bulgária, Ciprus és Lettország nem tudott olyan érintettségi rátát közölni, amely 2000-nél nem régebbi (EIGE 2012).

14 Lásd doVE – Domestic Violence Against Women/Men in Europe: Prevalence, determinants, effects, and policies/practices c. kutatás (<http://www.doveproject.eu/>), illetve a European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) kutatása (<http://fra.europa.eu/en/project/2012/fra-survey-gender-based-violence-against-women>).

15 Forrás: Módszertani leírás az adatbázis elérési helyén. zacat.gesis.org Eurobarometer a Standard and Special EB a Eurobarometer 73.2: February–March 2010, description.

nokból vagy újságokból, rádióban, könyvekben, moziban, interneten). Ezekon kívül a válaszadók egyéb forrást is megnevezhettek.

Személyes csatornákon keresztül jellemzően ritkábban hallottak az emberek nők elleni otthoni erőszakról (a kérdezettek harmada említett legalább egy személyes forrást), elterjedtebb, hogy a lakosság ismeretei inkább a médiából származnak (a válaszadók 95 százaléka említett legalább egy médiafelületet információforrásként, ezeken belül is kiemelkedő, több mint 90 százalékos a televízió forrásként való említése).

1. táblázat. Hallott Ön már valaha a nők ellen elkövetett otthoni erőszakról?
Ha igen, hol hallott róla? (N=1040)

	%
A televízióban	93,2
Magazinokban, újságokban	45,2
Rádióban	36,3
A barátaitól	24,1
A munkahelyén	14,5
Családi körben	13,9
Az interneten	10,4
Könyvekben	7,5
Az iskolában	5,3
Moziban	3,7
Egyéb helyen	4,7

Ez az eredmény arra hívja fel a figyelmünket, hogy a média professzionális kommunikátorainak nagy szerepük van abban, hogy a nők elleni otthoni erőszak témájáról miként gondolkodnak az emberek, ezért fontos, hogy az eseteket, az abban szereplő elkövetőt és az áldozatot miként mutatják be. A média ilyen jellegű, általunk is kimutatható hatására a tanulmány későbbi részében még visszatérünk.

Érdekes különbség a különböző nemű válaszadók között, hogy a nők szignifikánsan nagyobb arányban számoltak be arról, hogy személyes forrásból hallottak nők ellen elkövetett otthoni erőszakról. Ez arra enged következtetni, hogy a nők, akik jóval nagyobb valószínűséggel potenciális áldozataik az otthoni erőszaknak, személyes kapcsolataik révén inkább tudnak ilyen esetekről. Az említett arányok közötti különbség, bár szignifikáns, de abszolút értelemben véve nem jelentős, nem beszélhetünk tehát arról, hogy a nők saját nemi csoportjukon belül őrzik meg ezeket a tragikus élményeket, vagy csak nőkkel beszélgetnek a témáról.

Ha a különböző korcsoportúak közötti eltéréseket próbáljuk meg megragadni az információszerezés típusai mentén, azt láthatjuk, hogy a személyes forrás esetén szignifikánsak a korosztályok közötti különbségek, a médiaforrásokat tekintve nem. A fiatalabbak (15–29 évesek) körében elterjedtebb, hogy személyes forrásból halljanak ilyen esetekről, mint az idősebbek körében, ugyanakkor ez az összefüggés valójában csak a női megkérdezettekre igaz, a férfiakra nem. A női válaszadók között tehát jelentős szerepe van a kornak: a fiatalabb nőkre jellemzőbb, hogy személyes csatornákon keresztül származnak ismereteik

a témáról. Ez ismételten annak a jele lehet, hogy már nyitottabbá vált a beszéd erről a témáról, a fiatalabb nők személyes kapcsolathálózatukon keresztül több forrásból értesülhetnek ilyen eseményekről.

A nők elleni otthoni erőszak elterjedtségének észlelése

A nők elleni otthoni erőszakot a válaszadók eléggé elterjedtnek vélik: 22 százalékuk szerint nagyon, további 55 százalék szerint eléggé elterjedt jelenségről van szó. A 15 év feletti lakosság körében körülbelül minden negyedik ember vélekedik úgy, hogy a nők elleni erőszak nem nagyon, vagy egyáltalán nem elterjedt jelenség. Akár a médián, akár a személyes kapcsolatokon keresztül zajló információszerezést mérő változókat tekintjük, mindkét esetben igaz, hogy minél több személyes, illetve minél több médiacsatornán keresztül hallott valaki a nők elleni otthoni erőszakról, annál inkább elterjedtnek gondolja azt.¹⁶

Nem meglepő módon a női és a férfi válaszadók között a teljes mintát tekintve szignifikáns különbség mutatkozik abban, hogy mekkora arányban látják elterjedt jelenségnek a nők elleni otthoni erőszakot (a nők inkább gyakoribbnak látják, mint a férfiak), de ez a megállapítás nem minden korcsoportra igaz. A legfiatalabb, 15 és 29 év közötti megkérdezetteket tömörítő korosztályban a fiúk és a lányok között nincs szignifikáns különbség a jelenség gyakoriságának megítélését illetően. A globálisan látható szignifikáns különbség a többi korcsoportban látott különbségeknek köszönhető. Akár a 30 és 44 év közöttieket, akár a 45–59 év közöttieket tekintjük, a férfiakhoz képest körülbelül háromszor akkora azon nők aránya (10 százalék szemben a körülbelül 30 százalékkal), akik nagyon elterjedtnek vélik a nők elleni otthoni erőszakot, és ez az olló csak a legidősebbek korcsoportjában mutat egy kis záródást.

2. táblázat. Általában véve mit gondol, mennyire elterjedt a nők ellen elkövetett otthoni erőszak Magyarországon? (a kérdezett neme szerint, különböző korcsoportokban)

	30–44 év közöttiek (N=284) ¹⁷		45–59 év közöttiek (N=234) ¹⁸		60 évesek vagy idősebbek (N=272) ¹⁹		Összes érvényesen válaszoló (N=1005) ²⁰	
	férfiak	nők	férfiak	nők	férfiak	nők	férfiak	nők
Nagyon elterjedt	9,5	29,9	10,9	33,9	16,2	23,6	13,7	28,6
Eléggé elterjedt	58,5	50,4	52,5	52,6	50,5	62,1	55,3	55,7
Inkább nem elterjedt	28,6	19,0	36,6	13,5	29,7	13,0	29,1	15,1
Egyáltalán nem elterjedt	3,4	0,7	–	–	3,6	1,3	1,9	0,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

16 Az elterjedtséget és a médiacsatornákon keresztüli információszerezést mérő változó közötti Pearson-féle korrelációs együttható értéke $-0,20$ ($p=0,000<0,05$), az elterjedtséget és a személyes információforráson keresztüli információszerezést mérő változó közötti Pearson-féle korrelációs együttható értéke $-0,23$ ($p=0,000<0,05$).

17 $\chi^2 = 21,23$, $df = 3$, $p=0,000<0,05$. CV = 0,27

18 $\chi^2 = 25,66$, $df = 2$, $p=0,000<0,05$. CV = 0,33

19 $\chi^2 = 14,17$, $df = 2$, $p=0,003<0,05$. CV = 0,23

20 $\chi^2 = 52,47$, $df = 3$, $p=0,000<0,05$. CV = 0,23

Az, hogy a legfiatalabb korcsoporton belül nincs különbség fiúk és lányok között abban, mennyire gondolják elterjedtnek a nők elleni otthoni erőszakot, annak a jele, hogy a fiatal generáció körében a fiúk is legalább annyira a tudatában vannak az elterjedtségnek, mint a lányok. Egyszerűen erre a generációra már nem jellemző az, hogy a férfiak a női válaszadókhoz képest alulbecslik a nők elleni otthoni erőszakos esetek gyakoriságát. Tekintve, hogy az elterjedtség megítélése és a kérdezett kora között nincs szignifikáns kapcsolat, a fiatal generáció esetén nem beszélhetünk arról, hogy esetleg elterjedtebbnek látják a jelenséget, mint az idősebbek, a kor nem befolyásolja ezt az észleletet.

A nők elleni otthoni erőszakformák komolyságának értékelése

A szakirodalom egységesen állítja, hogy a nők elleni erőszak a fizikai bántalmazáson túl más formákat is felvehet, ahogy erre korábban már utaltunk. A kérdőív szerkesztése során a kutatók a különböző bántalmazási formák közül ötöt választottak ki, és ezek kapcsán kérdezték meg a válaszadókat arról, hogy mennyire tartják komolynak az adott bántalmazási módot (3. táblázat).

3. táblázat. Kérem, mondja meg, hogy az alábbi, nők ellen elkövetett otthoni erőszak formáit nagyon komolynak, elég komolynak, nem nagyon komolynak vagy egyáltalán nem tartja komolynak!
(N=1040)

	Nagyon komoly	Eleg komoly	Nem nagyon komoly	Egyáltalán nem komoly	Nem tudja, nem válaszol
Fizikai erőszak	74,9	21,1	3,4	0,4	0,2
Szexuális erőszak	72,8	19,9	5,3	0,9	1,1
Lelki terror	55,4	38,1	4,4	1,1	1,0
Korlátozott szabadság	53,4	34,5	9,2	1,7	1,2
Fenyegetés	47,6	41,7	9,5	0,8	0,4

Jól látható, hogy az említett bántalmazási módok közül kiemelkedik a fizikai és a szexuális erőszak, amelyet a kérdezettek körülbelül háromnegyede nagyon komoly bántalmazási formának tart. A lelki terrort, a szabadságkorlátozást és a fenyegetést ennél kisebb arányban tartják a válaszadók az erőszak nagyon komoly formájának, de ezeket is közel minden második válaszadó sorolta ebbe a kategóriába.

Az öt bántalmazási formára adott válaszokból megkíséreltünk egy Guttman-skálát alkotni,²¹ vagyis arra voltunk kíváncsiak, hogy a válaszadók válaszmintázatai alapján létrehozható-e és értelmezhető-e egy olyan ordinális mutató, amely sorrendbe rendezi az egyes bántalmazási formákat, a leginkább komolynak tartottól a kevésbé komolynak tartottig. A nagyon komolynak tartók aránya alapján a változók közötti erőssorrend megegyezik a 3. táblázatban láthatóval. Ennek megfelelően számítottuk ki a reprodukálhatósági együtt-

21 Az eredeti négyértékű változókat kétértékűvé kódoltunk, méghozzá oly módon, hogy az egyik értéket azok vették fel, akik nagyon komolynak tartják az adott bántalmazási formát, a másik értéket pedig azok, akik más érvényes válasszal bírnak.

hatót, amelynek értéke abban erősített meg bennünket, hogy a válaszok skálaszerkezetűek,²² vagyis a magyar társadalmat reprezentáló minta tagjai nagy tömegben gondolkodnak szisztematikusan ezekről az erőszakformákról, és valóban él az emberek fejében egyfajta sorrend az erőszakformák komolyságának megítélését illetően (4. táblázat).

4. táblázat. A különféle erőszak típusok megítélése alapján képzett skálaváltozó megoszlása az összes érvényesen válaszolón belül és nemek szerint

	Összes érvényesen válaszolók (%)	Férfiak (%)	Nők (%)
Egyik formát sem tartja nagyon komolynak	17,8	22,7	13,4
Egyedül a fizikai erőszakot tartja	4,7	4,4	5,0
A fizikai és a szexuális erőszakot tartja	14,7	18,0	11,7
A fizikai és a szexuális erőszakot, valamint a szabadságkorlátozást tartja	6,1	8,1	4,3
A fizikai és szexuális erőszakot, a szabadságkorlátozást és a lelki terrort tartja, de a fenyegetést nem	13,1	12,7	13,5
Minden említett formát nagyon komolynak tart	43,6	34,1	52,1
Összesen	100,0 (N=1011)	100,0 (N=472)	100,0 (N=539)

Az érvényesen válaszolók valamivel kevesebb mint fele minden említett bántalmazási formát nagyon komolynak tart. Ha a férfi és a női válaszadók közötti különbségeket vizsgáljuk, nem meglepő mintázatokra bukkanunk.²³ A női válaszadók fele (52,1 százalék), míg a férfi válaszadók harmada (34,1 százalék) tartotta mindegyik felsorolt bántalmazási formát nagyon komolynak. Ha a mindegyik mód komolyságát elutasítók arányát vizsgáljuk a különböző neműeken belül, itt is azt láthatjuk, hogy a férfiakon belül magasabb ez az arány (22,7 százalék, szemben a nőknél 13,4 százalékkal). A férfi válaszadók tehát kevésbé érzékelik komolynak ezeket a bántalmazási formákat, illetve körükben jellemzőbb, hogy különbséget tesznek az egyes bántalmazási formák között, és eltérően ítélik meg azokat. Jól látszik ez az alapján is, hogy csak a kétféle tettelegességet – a fizikai és a szexuális erőszakot – komolynak tartók aránya a férfiak körében magasabb, mint a nők között, vagyis a férfiak hajlamosabbak arra, hogy ezt a két bántalmazási formát elkülönítsék a verbális vagy fenyegető formáktól, és inkább csak ezt a két formát tartásák a nők elleni erőszak manifesztációjának.

Fontos kiemelni, hogy nem minden korcsoportban igazak az előbb ismertetett nemek közötti mintázatok. A legfiatalabbak esetében ismét azt láthatjuk, hogy nincs szignifikáns különbség a fiúk és lányok véleménye között. Itt tehát ismételtelen arra vonatkozóan kapunk bizonyítékot, hogy a fiatalok körében a fiúk hasonlóképpen ítélik meg a különböző

22 A reprodukálhatósági együttható értéke 0,94 volt, ami a 0,9-es küszöbértéknél magasabb.

23 A változók közötti összefüggést tesztelő khi-négyzet próba eredménye: $\chi^2 = 44,16$, $df = 5$, $p = 0,000 < 0,05$. $CV = 0,21$.

erőszakformák komolyságát, mint a lányok, vagyis a nemek közötti jellegzetes véleménykülönbségek eltűnőben vannak. Nem mindegy azonban, hogy a vélemények ilyen jellegű összesimulása azért van-e, mert mind a fiatal lányok, mind a fiatal fiúk egységesen kevésbé komolyan ítélik meg mindezeket az erőszakformákat, vagy pedig azért, mert egységesen komolyabbnak.

Globálisan azt lehet látni, hogy a kérdezett korának nincs szignifikáns hatása a skálaváltozóra,²⁴ azaz nem igaz az a feltevés, miszerint a fiatalabbak (nők és férfiak egyaránt) inkább komolyabbnak tartják ezeket a bántalmazási formákat az idősebbeknél. A fiatal lányok és fiúk véleményazonossága tehát hasonló ahhoz, mint amit az összes megkérdezett körében láthatunk.

A nők elleni otthoni erőszak megítélése

Az összes megkérdezett 83 százaléka szerint a nők elleni otthoni erőszak elfogadhatatlan, és mindig törvényileg kellene büntetni. További 14 százalék szerint elfogadhatatlan, de nem mindig kellene törvényileg büntetni. Mindössze 3 százalékot tesznek ki azok, akik szerint bizonyos, vagy minden körülmény között elfogadható a nők elleni erőszak. Az adatok alapján úgy tűnik tehát, hogy a kutatás időpontjában már magas volt a támogatottsága egy olyan törvénykezési javaslatnak, amely büntetné a nők elleni otthoni erőszakot.

A női és férfi válaszadók véleménye között gyenge szignifikáns különbség van: a nők között valamivel magasabb azoknak az aránya (87,7 százalék), akik szerint mindig büntetni kell a nők elleni otthoni erőszakot, mint a férfiak között (78,8 százalék). A különböző korcsoportokat figyelembe véve egyedül a legfiatalabbak esetében találhatunk a női és férfi válaszadók között szignifikáns különbséget, ami jellemzően annak köszönhető, hogy a fiatal lányok szinte kivétel nélkül elfogadhatatlannak és minden esetben büntetendőnek látják (93,5 százalék) a nők elleni otthoni erőszakot, míg az azonos korú fiúk között ez az arány magas, de ennél alacsonyabb (79,6 százalék). Sajnos a fiatalok korcsoportjának már eleve alacsony elemszáma miatt nincs arra lehetőségünk, hogy még mélyebben megvizsgáljuk a fiatal férfiakat, hogy vajon milyen egyéb változók (például településtípus) mentén azonosítható az a csoport, akik úgy gondolják, hogy nem kell feltétlenül büntetni a nők elleni otthoni erőszakot, illetve akik bizonyos körülmények között elfogadhatónak gondolják ezt.

A nők elleni otthoni erőszak potenciális okai

Annak vizsgálata, hogy a nők elleni otthoni erőszaknak vajon mi lehet a kiváltó oka, több szempontból is fontos. Leginkább arra voltunk kíváncsiak, hogy mennyire él az emberek fejében az áldozat hibáztatásának gondolata, mennyire vélekednek úgy az emberek, miszerint végeredményben az áldozat (is) tehet arról, hogy bántalmazza a partnere, mert a viselkedésével valamilyen módon rászolgált. Ez a gondolkodás egyúttal az elkövető viselkedésének felmentésére is szolgál, hiszen érthetővé, sőt indokolhatóvá válik az, hogy ő miért alkalmazott erőszakot egy konfliktus megoldásaként.

A kérdőív szerkesztői összesen 12 lehetséges okkal kapcsolatosan kérdezték meg a válaszadókat, hogy szerintük oka lehet-e az adott dolog a nők elleni otthoni erőszaknak. Ezek az

24 A chí-négyzet próba eredménye: $\chi^2 = 21,91$, $df = 15$, $p = 0,11 > 0,05$.

okok részben megfeleltethetőek azoknak a fő okoknak, melyeket a szakirodalom is felvázol (részletesen lásd Tóth 2003). Az 5. táblázatban az említettség csökkenő arányában sorolja fel ezeket a lehetséges okokat.

5. táblázat. Kérem, mondja meg, hogy az alábbiakat a nők ellen elkövetett otthoni erőszak okozójának tartja-e vagy sem! (N=1040)

	Említettségi arány
Alkoholizmus	95,6
Kábítószer-függőség	85,0
Munkanélküliség	73,7
Szegénység/társadalmi kirekesztés	73,6
Ha valaki saját maga is áldozata volt valamilyen formájú otthoni erőszaknak	70,9
Alacsony iskolázottsági szint	62,7
A nők kihívó viselkedése	57,8
Genetikai kódolás az erőszakos viselkedésre	57,1
Ahogy a hatalom megoszlik a nemek között	51,1
Ahogy a nőkre tekintenek a férfiak	46,8
A média	43,6
Vallásos meggyőződés	27,6

Jól látható, hogy a különböző okok közül az addikciókat látják a legtöbben felelősnek a nők elleni erőszakért. A különböző függőségekben való szenvedés mint leggyakrabban említett ok kijelöli azoknak a körét, akiket potenciális elkövetőként is elképzelhetünk. Az, hogy majdnem az összes (!) megkérdezett megjelölte az alkoholizmust mint okot, annak a sztereotípiának a leképeződése, amely a bántalmazót egy iszákos agresszor képében jeleníti meg. Ez több szempontból is veszélyes, de leginkább azért, mert a különböző esettanulmányok kimutatták, hogy a bántalmazók a lehető legkülönbözőbb társadalmi rétegekből származnak, és a külső szemlélő sokszor el sem tudja képzelni, hogy a szomszédban élő csendes, jól szituált férfi miképp tudná bántalmazni a partnerét. Azoknak a nőknek, akiknek a bántalmazói a felszínen példás életet élnek, az is nehezíti a helyzetét, hogy a környezetükkel el „kell” hitetniük, elképzelhetővé kell tenniük, hogy az egyébként szolidnak tűnő partnerük bántalmazhatja őket.

Az addikciók ilyen nagyarányú említése egyben arra a vágyra is utal, hogy a közvélemény szeretné valamilyen már eleve meglévő devianciához kapcsolni a női partnerek bántalmazását. A függőségekről a közvélemény többféleképpen gondolkodhat. Tarthatja egyszerűen valamilyen emberi gyengeségnek, de egyfajta betegségnek is. Ettől függően alakíthatja ki a véleményét arról is, hogy az addikciót mint partnerbántalmazási okot egyfajta felmentésként alkalmazza a bántalmazó viselkedésére nézve, vagy rosszallóan és egyben magától is távolítva ennek lehetőségét.²⁵

A függőségeket követik azok az okok, amelyek az elkövető valamilyen kirekesztettségében, marginalizációjában látják annak okát, hogy partnerét bántalmazza. Ezen ok említése

²⁵ Itt a szociálpszichológiában ismert „igazságos világba vetett illúzió” fogalma juthat az eszünkbe. Ez később is megjelenik az áldozathibáztatás kapcsán.

mögött nagyon hasonló mechanizmusok találhatóak, mint a függőségek esetén, és ugyanazal a veszéllyel fenyeget: egy jómódban élő család férfitagjáról jóval nehezebben fogja elhinni a környezet, hogy bántalmazza a társát, hiszen az „asszonyverés” inkább az alsó társadalmi rétegek sajátja – legalábbis a sztereotípiák szerint.

Hasonlóan magas arányban vélik úgy a válaszadók, hogy korábbi erőszak vezethet a mintát továbbadásához és az erőszak alkalmazásához. Ez ismételten egy „empatikusabb” megközelítésként értelmezhető a bántalmazó viselkedésének megértése felé: a gyerekkori bántalmazott élmények hatására válik valaki maga is bántalmazóvá, vagyis a rossz mintáknak köszönheti, hogy maga is erőszaktevővé válik.

Figyelemre méltó, hogy a válaszadók több mint fele nevezte meg a nők kihívó viselkedését a nők elleni otthoni erőszak okaként. Ezek szerint a válaszadók több mint fele ért egyet az áldozathibáztatással, vagyis azzal, hogy a bántalmazott nő bizonyára rászolgált a viselkedésével arra, hogy partnere bántalmazza.

Hasonlóan magas a biológiai, genetikai okokban történő magyarázatkeresés, melynek értelmében az elkövető valamilyen vele született, genetikai okok miatt hajlamos az agresszív viselkedésre és a bántalmazásra, ez ismételten felmentheti az elkövetőt, hiszen a genetikai hajlamokat megváltoztatni senki sem képes.

A válaszadók meglehetősen magas aránya, körülbelül fele tulajdonítja az egyenlőtlen nemi viszonyoknak, illetve a nők férfiak általi kezelésének a nők elleni otthoni erőszakot. Annak a gondolatnak tehát elég nagy a támogatottsága, miszerint a társadalmi környezetben uralkodó nemek közötti egyenlőtlenség is felelős abban, hogy a nők elleni otthoni erőszak előfordulhat. A nők és férfiak közötti egyenlőtlen viszony észlelete javuló tendenciát mutat az egyébként továbbra is patriarchális értékeken nyugvó magyar társadalomban, de úgy tűnik, hogy a nők elleni erőszak témáját tárgyalva már jobban láthatóvá és felismerhetővé válnak a nemek közötti egyenlőtlenségek.

Az előzőekhez képest alacsonyabb arányban említették a megkérdoztetek a vallásos meggyözödést mint lehetséges okot, ami miatt valaki bántalmazza a partnerét.²⁶

A felsorolt okokat megpróbáltuk különböző típusú indokcsoportokba besorolni.²⁷ Ennek nyomán négy különböző okcsoport rajzolódott ki a szemünk előtt:

1. az elkövető valamilyen függősége miatti ok (az elkövető jellemzően maga tehet arról, hogy bántalmazó): alkoholizmus, drogfüggés
2. az elkövető marginalizáltsága (külső okok): munkanélküliség, társadalmi kirekesztettség, alacsony iskolai végzettség
3. társadalmi berendezkedés, a nők alárendeltsége: média, vallásos meggyözödés, a hatalom nemek közti megoszlása, ahogyan a nőkre tekintenek a férfiak
4. az erőszaktevő mint áldozat (a bántalmazó felmentése): ha valaki saját maga is áldozata volt valamilyen formájú otthoni erőszaknak, a nők kihívó viselkedése, genetikai kódolás az erőszakos viselkedésre.

---

26 Első látásra csodálkozhatunk azon, hogy vajon miért jelent meg a lehetséges okok között a vallásosság, mit szerettek volna mérni a kutatók. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy a kutatás az Európai Unió 27 tagállamában zajlott. A nyugat-európai országokban gyakran osztott hiedelem a lakosság körében, hogy a bevándorlók között a többségi társadalomhoz képest egyenlőtlenebb nő-férfi viszony van, mert tradicionálisabb berendezkedésűek, és ezt sokszor a vallásosságukkal vagy vallási hovatartozásukkal hozzák összefüggésbe.

27 A csoportok kialakítása során felhasználtuk annak a hierarchikus változóklaszterezési elemzésnek az eredményét is, amelyet az adatainkból kiindulva a változókon végeztünk.

Mindenképpen érdemes megemlíteni, hogy sem a kérdezett neme, sem életkora mentén nem rajzolódik ki összefüggés abban, hogy egyik vagy másik okcsoportot nagyobb vagy kisebb valószínűséggel is választja valaki.

Áldozat²⁸ és bántalmazó személyes ismerete

A válaszadóktól azt is megkérdezték, hogy ismernek-e olyan nőt, aki bármilyen formájú otthon elkövetett erőszak áldozata volt, továbbá hogy ismernek-e olyan embert, aki nők elleni, bármilyen típusú otthoni erőszakot követett el. Összesen háromféle terepen kellett végiggondolniuk a válaszadóknak, hogy ismernek-e áldozatot, illetve bántalmazót: 1. baráti vagy családi körön belül, 2. közvetlen környezetükben, szomszédságukban, 3. és munkahelyükön vagy iskolában.

6. táblázat. Ön ismer olyan nőt, aki bármilyen formájú otthon elkövetett erőszak áldozata volt? Ön ismer olyan embert, aki nők ellen bármilyen formájú otthoni erőszakot követett el? (N=1040)

	Összes válaszadón belül (%)
AZ ÁLDOZAT ISMERETE	
Baráti vagy családi körön belül	19,9
Közvetlen környezetében, szomszédságában	24,6
Munkahelyén vagy iskolában	13,5
Legalább egy forrásból ismer áldozatot	38,2
A BÁNTALMAZÓ ISMERETE	
Baráti vagy családi körön belül	16,5
Közvetlen környezetében, szomszédságában	21,0
Munkahelyén vagy iskolában	8,7
Legalább egy forrásból ismer bántalmazót	31,4

10 megkérdezettből 4 ember mondta, hogy legalább egy forrásból ismer áldozatot, 10-ből 3-an pedig elkövetőt ismernek személyesen. A mintába bekerültek 29 százaléka ismer elkövetőt is és áldozatot is, miközben az abszolút többség (59 százalék) nyilatkozott úgy, hogy sem áldozatot, sem elkövetőt nem ismer.

Az áldozat és az elkövető ismeretében alig van érdemi eltérés nők és férfiak, fiatalabbak és idősebbek között. Ha viszont korcsoportonként vizsgáljuk meg, hogy nők és férfiak között milyen eltérés mutatkozik, akkor azt láthatjuk, hogy a 25–39 évesek, valamint a 40–54 évesek közötti korcsoporton belül van szignifikáns összefüggés: mindkét említett korcsoportban a 10 nóből 4 ismer áldozatot is és elkövetőt is, míg ugyanez a szám a férfiak körében

²⁸ Mindenképpen fontos megemlíteni, hogy a nők elleni erőszakkal foglalkozók egyes csoportjai az „áldozat” helyett a „túlélő” megnevezést használják azokra a nőkre, akik megtapasztalták a nők elleni erőszak valamely formáját. Elismerjük, hogy más jelentést konstruálnak az eltérő megnevezések, vagyis a „túlélő” elnevezés a nő aktívna tüneti fel ebben a folyamatban, és ezáltal nem rekonstruálja azt a diszkurzív keretet, amelyben a nő áldozatként, vesztesként, ismételt elnyomottként van jelen. A közbeszédben azonban, és a kérdőív is ezt a szövegezést követi, az „áldozat” elnevezés uralkodik. Az elemzés ismertetése során a kérdőív nyelvezetéhez alkalmazkodunk, és mi is az „áldozat” kifejezést használjuk. (A témáról lásd még Mullender 1996: 10.)

körülbelül 2,5. A legfiatalabb és a legidősebb korosztályon belül nincs a nemek között szignifikáns különbség ebben a tekintetben.

Az áldozat, illetve a bántalmazó ismerete csupán két lehetséges ok esetében mutatott szignifikáns kapcsolatot, és akkor is csak a nők esetében: azok a nők, akik ismernek áldozatot, valamint azok, akik ismernek elkövetőt,²⁹ szignifikánsan nagyobb arányban vélik a nők elleni otthoni erőszak okának a nemek közötti hatalom megoszlását, illetve azt, ahogyan a nőkre a férfiak tekintenek. Általánosságban véve tehát maguknak az eseteknek az ismerete növeli annak valószínűségét, hogy a női alanyok a nemek közötti egyenlőtlen viszonyokat az okok között lássák,³⁰ amiből arra következtethetünk, hogy a „szemtanúk” előtt láthatóbbak az ilyen típusú bántalmazások során az elkövető és az áldozat közötti hatalmi egyenlőtlen-ségek, visszaélések.³¹

7. táblázat. A különböző oktalajdonítás és az áldozat, valamint az elkövető ismerése közötti összefüggések (női megkérdezettek, N=554)

	Ismer áldozatot (%)	Nem ismer áldozatot (%)	Szign.
Oknak tartja: ahogyan a hatalom megoszlik a nemek között	63,1	53,9	$\chi^2 = 4,179$, $df = 1$, $p=0,041<0,05$
Oknak tartja: ahogyan a nőkre tekintenek a férfiak	67,1	50,5	$\chi^2 = 14,056$, $df = 1$, $p=0,000<0,05$
	Ismer elkövetőt (%)	Nem ismer elkövetőt (%)	Szign.
Oknak tartja: ahogyan a hatalom megoszlik a nemek között	63,8	54,5	$\chi^2 = 4,044$, $df = 1$, $p=0,044<0,05$
Oknak tartja: ahogyan a nőkre tekintenek a férfiak	67,4	52,1	$\chi^2 = 11,132$, $df = 1$, $p=0,001<0,05$

A nők elleni otthoni erőszakkal kapcsolatos attitűdök magyarázómodellje

A különböző és az előbb bemutatott mért változók közül kiválasztottunk néhányat, amelyről azt feltételezzük, hogy érdemben befolyásolhatja azt, hogy a válaszadók miként ítélik meg a nők elleni otthoni erőszakot. Kíváncsiak voltunk arra, hogy vajon a nők elleni erőszakos esetek személyes, illetve a médián keresztül ismerete, valamint az áldozatok és elkövetők személyes ismerete hogyan befolyásolja a nők elleni erőszakkal kapcsolatos attitűdöket. Egy lineáris regressziós modellt építünk, melyben szociodemográfiai változókkal (a kérdezett neme, anyagi helyzete, kora, iskolai végzettsége és lakhelyének településtípusa) és a nők ellen elkövetett otthoni erőszak témájához kapcsolódó és a kérdőívben mért egyéb változókkal próbáljuk meg magyarázni azt a függő változót, mely a nők elleni otthoni erőszak

29 Fontos utalni rá, hogy ez nem feltétlenül jelenti, hogy az áldozatot és az elkövetőt is ismerik.

30 Az ok-okozati viszony iránya lehet más is: előfordulhat, hogy azok a nők ismernek több ilyen esetet, akik a nemek közti egyenlőtlenségeket élő és kurrens, általános problémának látják, és ezt aztán a nők elleni otthoni erőszak okai között is inkább megemlítik.

31 Ez a szakirodalomban a nők elleni erőszak okai között felsorolt patriarchátuselméletnek felel meg (Tóth 2003).

alkalmazásának indokolhatóságát, gyakoriságának észlelését és a különböző bántalmazási formák komolyságának megítélését mérő változókból létrehozott főkomponens.³² A függő változó tehát azt méri, hogy mennyire tartja valaki elfogadhatónak, gyakorinak és komoly jelenségnek a nők elleni otthoni erőszakot; nagy értéke olyan attitűdöt takar, amely szerint a nők elleni otthoni erőszak megengedhető, nem gyakori jelenség, és a különböző formái sem komolyak.

Az eredmények szerint a legtöbb szociodemográfiai változó nem fejt ki hatást az attitűdökre, a kérdezett neme viszont a várt irányba befolyásolja az attitűdöket:³³ a nők a férfiakhoz képest átlagosan súlyosabbnak, komolyabbnak és elterjedtebbnek látják a nők elleni otthoni erőszakot, és ez a hatás már az összes, a modellbe bevont egyéb változónak a hatásától megtisztítva jelentkezik. Ugyancsak befolyásol – ráadásul a szignifikáns hatással rendelkező változók közül a legerősebb mértékben – az, ha valaki említ valamilyen függőséget mint okot. Azok, akik említenek, átlagosan szigorúbban ítélik meg és súlyosabbnak tartják a nők elleni otthoni erőszakot. Ugyanez igaz azokra, akik a társadalmon belüli nő-férfi egyenlőtlenséget okként említik, de még azokra is, akik legalább egy olyan okot említettek, amellyel valamiképpen „felmentik” az elkövetőt a cselekménye súlya alól. A minél több médiaforrásból szerzett információk szintén abba az irányba hatnak, hogy valaki súlyosabbnak, komolyabbnak ítélje meg az ilyen eseteket.

8. táblázat. A nők elleni otthoni erőszakkal kapcsolatos attitűdök magyarázómodellje (OLS regresszió, N=965)

	B	SE	beta	t	szign.
Neme	-0,362	0,058	-0,182	-6,269	0,000
Kor	-0,001	0,002	-0,015	-0,485	0,627
Iskolai végzettség	0,001	0,032	0,001	0,020	0,984
Településtípus	-0,026	0,028	-0,029	-0,945	0,345
Vagyoni helyzet	-0,035	0,033	-0,035	-1,079	0,281
Függőség oka-e?	-2,059	0,181	-0,332	-11,372	0,000
Az elkövető marginalizáltsága oka-e?	-0,064	0,098	-0,019	-0,655	0,512
A társadalmon belüli nő-férfi egyenlőtlenség oka-e?	-0,276	0,072	-0,115	-3,817	0,000
Az elkövető „áldozat”: oka-e?	-0,285	0,096	-0,088	-2,976	0,003
Hány forrásból ismer áldozatot?	-0,078	0,059	-0,068	-1,336	0,182
Hány forrásból ismer elkövetőt?	0,023	0,063	0,018	0,363	0,717
Hány médiaforrásból hallott a nők elleni otthoni erőszakról?	-0,128	0,030	-0,128	-4,223	0,000
Konstans	3,229	0,272		11,858	0,000

F-érték = 22,507 (p=0,000 < 0,05), Adj. R-négyszet = 0,211

32 Az alkotó változókhoz tartozó kommunalítások minimuma 0,23, maximuma 0,65, a főkomponens által megőrzött információ 50,5 százalék.

33 Fontos kiemelni, hogy ha a modellt úgy futtatjuk, hogy csak a szociodemográfiai változók szerepelnek benne, akkor a nemen kívül a kérdezett vagyoni helyzetét mérő változó hatása is szignifikáns (minél jobb státusú valaki, annál inkább utasítja el a nők elleni otthoni erőszakot). Hatása a függőségek oktulajdonítását mérő változó, valamint a médiából való tájékozódás forrásainak számát mérő változó bevonása következtében gyengül le.

Látható viszont, hogy sem az áldozat, sem az elkövető ismerete önmagában, a többi változó hatásától megtisztítva nem okoz szignifikáns változást a nők elleni erőszakos esetek általános megítélésében. Ha azonban a modellt külön futtatjuk női és férfi válaszadókra, akkor kiderül, hogy ez csak a férfi megkérdezettek esetében van így: a nőknél az, ha valaki minél több (legfeljebb 3) forrásból ismer áldozatot, szignifikánsan szigorúbb attitűdöket eredményez a nők elleni erőszakkal kapcsolatosan (*Melléklet*).

Konklúzió

Ebben a tanulmányban arra tettünk kísérletet, hogy bemutassuk, milyen attitűdökkel rendelkezett a magyar lakosság 2010-ben a nők elleni erőszakkal kapcsolatban. Bár azóta, ahogyan utaltunk rá, több olyan esemény is történt, amelynek következtében változhattak a lakossági vélekedések, az eredmények talán segíthetnek megérteni azt, hogy az elmúlt években kirobbant nők elleni erőszakkal kapcsolatos ügyeket milyen jellegű közvélekedések övezték. Lehet, hogy a társadalmat összességében alapvetően patriarchális értékrend jellemzi, a nők elleni erőszakkal kapcsolatban viszont általánosságban úgy tűnik, hogy nagyfokú a közmegegyezés azt illetően, hogy elterjedt, komoly és súlyos jelenségről van szó. Ez a közvélekedés feltehetően szintén egy faktora volt annak a folyamatnak, amely azt eredményezte, hogy ma már a büntetőjog önálló tényállásként kezeli a partnerbántalmazást.

Hivatkozott irodalom

- Bhanot, Surbhi és Charlene Y. Senn (2007): Attitudes Towards Violence Against Women In Men of South Asian Ancestry. Are Acculturation and Gender Role Attitudes Important Factors? *Journal of Family Violence* 22(1): 25–31.
- Bryant, Sharon A. és Gale A. Spencer (2003): University Students' Attitudes About Attributing Blame in Domestic Violence. *Journal of Family Violence* 18(6): 369–376.
- EIGE (2012): *Review of the Implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States. Violence against Women – Victim Support*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Interneten: <http://eige.europa.eu/sites/default/files/Violence-against-Women-Victim-Support-Report.pdf> (utolsó megtekintés időpontja: 2014. január 19.).
- Faramarzi M., S. Esmailzadeh és S. Mosavi (2005): A Comparison of Abused and Non-Abused Women's Definitions of Domestic Violence and Attitudes to Acceptance of Male Dominance. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology* 122(2): 225–231.
- Freee, Myra Marx (2008) Framing Equality. The Politics of Race, Class and Gender in the US, Germany and the Expanding European Union. In *Gender Politics in the Expanding European Union*. Roth, Silke (szerk.). New York – Oxford: Berghahn Books, 237–256.
- Galántai Júlia (2011): Az idős nők partner általi bántalmazásának kockázati tényezői. In *Nézőpontok. Fiatal kutatók tanulmányai*. Dupcsik Csaba, Kovách Imre, P. Tóth Tamás és Takács Judit (szerk.). Budapest: MTA Szociológiai Kutatóintézet, 4–10. Interneten: http://www.socio.mta.hu/dynamic/st_soc_1_1.pdf (utolsó megtekintés ideje: 2014. január 28.).
- Gracia, Enrique és Juan Herrero (2006): Acceptability of Domestic Violence Against Women in the European Union. A Multilevel Analysis. *Journal of Epidemiology and Community Health* 60(2): 123–129.
- Hattery, Angela (2009): 1: Setting the Stage. In *uő Intimate Partner Violence*. Lanham: Rowman & Littlefield, 11–24.
- Jackman, Mary R. (2006) Gender, Violence and Harassment In *Handbook of the Sociology of Gender*. Janet Saltzman Chafetz (szerk.). New York: Springer, 275–317.
- Krizsán Andrea, Maria Bustelo, Andromachi Hadjiyanni és Fray Kamoutsi (2007) Domestic Violence. A Public Matter. In *Multiple Meanings of Gender Equality*. Verloo, Mieke (szerk.). Budapest – New York: Central European University Press, 131–176.

- Locke, Lisa M. és Charles L. Richman (1999): Attitudes Toward Domestic Violence. Race and Gender Issues. *Sex Roles* 40(3–4): 227–247.
- Morvai Krisztina (1998): *Terror a családban: a feleségbántalmazás és a jog*. Budapest: Kossuth.
- Mullender, Audrey (1996): Chapter 1: The Terms of Debate. In uő *Rethinking Domestic Violence*. London – New York: Routledge, 3–16.
- Németh Eszter (2012): Hozzá tartozók sérelmére elkövetett erőszakos cselekmények. *Szám-Lap*. KSH Tájékoztatósi Főosztály. Interneten: <http://www.ksh.hu/szamlap/életünk.html> (utolsó megtekintés ideje: 2014. január 22.).
- Reed, Elizabeth, Anita Raj, Elizabeth Miller és Jay G. Silverman (2010): Losing the Gender in Gender-Based Violence. The Missteps of Research on Dating and Intimate Partner Violence. *Violence Against Women* 16(3): 348–354.
- Ristock, Janice L. (2011): Introduction: Intimate Partner Violence in LGBTQ Lives. In uő (szerk.) *Intimate Partner Violence in LGBTQ Lives*. New York – London: Routledge, 1–12.
- Somlai Péter (2004): Erőszak a családban – vélemény. *Fundamentum* (8)3: 69–71. Interneten: <http://www.fundamentum.hu/sites/default/files/04-3-05.pdf> (utolsó megtekintés ideje: 2014. január 24.).
- Tierney, Helen (1991): Domestic Violence. In uő (szerk.) *Women's Studies Encyclopedia*. New York: Peter Bedrick Books, 381–382.
- Thiel de Bocanegra, Heike, Daria P. Rostovtseva, Satin Khera és Nita Godhwani (2010): Birth Control Sabotage and Forced Sex. Experiences Reported by Women in Domestic Violence Shelters. *Violence Against Women* 16(5): 601–612.
- Tóth Olga (1999): *Erőszak a családban*. TÁRKI Társadalompolitikai Tanulmányok 12. Budapest: TÁRKI.
- Tóth Olga (2003): A családon belüli, partner elleni erőszak. *Századvég* (27): 101–117.
- Tóth Olga (2012): Mi hány méter? A párkapcsolati erőszak méréséről. *socio.hu* (1). Interneten: <http://www.socio.hu/3pdf/6totholga.pdf> (utolsó megtekintés ideje: 2014. január 15.).
- Virág György (2006): Családon belüli erőszak. In *Kriminológia – Szakkriminológia*. Gönczöl Katalin, Kerezsi Klára, Korinek László, Lévy Miklós (szerk.). Budapest: CompLex, 377–398.
- WHO (2012): *Understanding and Addressing Violence Against Women*. Information sheet. Interneten: http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/77432/1/WHO_RHR_12.36_eng.pdf?ua=1 (utolsó megtekintés ideje: 2014. január 20.).

Melléklet

9. táblázat. A nők elleni otthoni erőszakkal kapcsolatos attitűdök magyarázómodellje (OLS regresszió, férfiak, N=446)

	B	SE	beta	t	szign.
Kor	-0,002	0,003	-0,025	-0,575	0,566
Iskolai végzettség	0,027	0,051	0,024	0,539	0,590
Településtípus	-0,061	0,042	-0,063	-1,453	0,147
Vagyoni helyzet	-0,068	0,049	-0,063	-1,375	0,170
Függőség oka-e?	-2,314	0,246	-0,407	-9,424	0,000
Az elkövető marginalizáltsága oka-e?	0,029	0,152	0,008	0,187	0,852
A társadalmon belüli nő-férfi egyenlőtlenség oka-e?	-0,389	0,108	-0,157	-3,615	0,000
Az elkövető „áldozat”: oka-e?	-0,295	0,153	-0,083	-1,928	0,055
Hány forrásból ismer áldozatot?	0,034	0,107	0,025	0,314	0,753
Hány forrásból ismer elkövetőt?	-0,105	0,113	-0,072	-0,928	0,354
Hány médiaforrásból hallott a nők elleni otthoni erőszakról?	-0,141	0,048	-0,129	-2,919	0,004
Konstans	3,190	0,398		8,008	0,000

F-érték = 13,363 (p=0,000 < 0,05), Adj. R-négyzet = 0,234

10. táblázat. A nők elleni otthoni erőszakkal kapcsolatos attitűdök magyarázómodellje
(OLS regresszió, nők, N=518)

	B	SE	beta	t	szign.
Kor	0,000	0,002	-0,005	-0,122	0,903
Iskolai végzettség	-0,026	0,041	-0,031	-0,635	0,526
Településtípus	0,003	0,037	0,004	0,094	0,925
Vagyoni helyzet	-0,007	0,044	-0,008	-0,159	0,874
Függőség oka-e?	-1,572	0,285	-0,235	-5,525	0,000
Az elkövető marginalizáltsága oka-e?	-0,154	0,127	-0,052	-1,213	0,226
A társadalmon belüli nő-férfi egyenlőtlenség oka-e?	-0,138	0,098	-0,063	-1,409	0,160
Az elkövető „áldozat”: oka-e?	-0,294	0,123	-0,105	-2,380	0,018
Hány forrásból ismer áldozatot?	-0,149	0,069	-0,155	-2,176	0,030
Hány forrásból ismer elkövetőt?	0,091	0,074	0,085	1,224	0,222
Hány médiaforrásból hallott a nők elleni otthoni erőszakról?	-0,110	0,039	-0,125	-2,819	0,005
Konstans	1,969	0,363		5,426	0,000

F-érték = 6,418 ($p=0,000 < 0,05$), Adj. R-négyzet = 0,103